

ELŻBIETA BIJAK

Szkoła Podstawowa nr 3 z Oddziałami Integracyjnymi w Mikołowie
Specjalistyczne Centrum Terapii Jąkania w Wodzisławiu Śląskim

„Świat, który rozumie jąkanie” (Benny David) – sprawozdanie z konferencji naukowej z okazji Światowego Dnia Osób Jąkających się (w 2011 roku)

Zgodnie z kilkuletnią tradycją 21 października 2011 roku – w Światowym Dniu Osób Jąkających się (*International Stuttering Awareness Day*) – odbyła się kolejna, IV Ogólnopolska Konferencja Naukowa „Świat, który rozumie jąkanie”, której głównym celem jest podnoszenie świadomości społecznej w dziedzinie jąkania oraz zwrócenie uwagi na skalę tego problemu. Organizatorami konferencji były: Wydział Filologiczny oraz Wydział Teologiczny Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach; Studia Podyplomowe Kwalifikacyjne Logopedii i Medialnej Emisji Głosu Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach; Specjalistyczne Centrum Terapii Jąkania w Wodzisławiu Śląskim; Instytut Języka Polskiego Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach; Zarząd Główny Polskiego Towarzystwa Logopedycznego w Lublinie; Śląski Oddział Polskiego Towarzystwa Logopedycznego w Katowicach.

Uroczystego otwarcia konferencji dokonali: prof. zw. dr hab. Marian Kisiel (Wydział Filologiczny UŚ w Katowicach), ks. dr hab. Leszek Szewczyk (Wydział Teologiczny UŚ w Katowicach), dr Olga Przybyła (Studia Podyplomowe Kwalifikacyjne Logopedii i Medialnej Emisji Głosu UŚ w Katowicach), dr Mieczysław Chęć (Specjalistyczne Centrum Terapii Jąkania w Wodzisławiu Śląskim).

Pierwsza część konferencji poświęcona została różnorodnym aspektom teoretycznym, wśród których na szczególną uwagę zasługiwały słowa pamięci złożone wybitnemu śląskiemu kaznodziei i logopedzie, księdzu Stanisławowi Wilczewskiemu

W referacie *Ks. dr Stanisław Wilczewski – Mistrz terapii jąkania, katowiczanie z wyboru* dr Ida Szwed (Uniwersytet Śląski w Katowicach) przybliżyła sylwetkę ks. dr. Stanisława Wilczewskiego, który urodził się 26 kwietnia 1886 roku we Wrocławiu. W 1904 roku otrzymał świadectwo dojrzałości w Friedrichsgymnasium w Berlinie i rozpoczął studia na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Wrocławskiego. Uczęszczał również na wykłady z językoznawstwa polskiego i działał w Kółku Polskim. W 1909 roku otrzymał święcenia kapłańskie. W latach 1910–1914

pełnił funkcję wikarego w kościele św. Mikołaja w Raciborzu. W tej dużej, gotyckiej świątyni zwrócił uwagę na fatalne warunki akustyczne panujące podczas m.in. głoszenia kazań. Pogłos odbijanych od ścian wypowiedzi powodował, że nie były one w pełni zrozumiałe dla wiernych zgromadzonych w świątyni. Przynosiło to kapłanom znaczny dyskomfort głosowy i emocjonalny. Stało się to w dużym stopniu przyczyną zainteresowania się ks. Wilczewskiego m.in. fonetyką akustyczną. Z pracą duszpasterską łączył działalność kulturalno-oświatową w Kongregacji Młodzieży Męskiej i Żeńskiej. Intensywna praca głosem spowodowała u niego fonastenię. Chcąc pomóc sobie i innym, podjął studia z fonetyki eksperymentalnej i filologii na uniwersytecie w Hamburgu oraz w Państwowym Laboratorium Fonetycznym, zakończone w 1921 roku doktoratem *Phonoposotische und Phonotopische Untersuchungen von Lippenlauten* (Hamburg 1922). Specjalizował się w fizjologii wytwarzania głosu oraz leczeniu zaburzeń głosu i mowy. Prowadził również zajęcia z fonetyki i higieny mowy z księżmi i klerykami. Po plebiscycie w 1921 roku zamieszkał w Katowicach. Włączył się w organizowanie polskiego szkolnictwa. Podjął pracę w Gimnazjum Klasycznym im. A. Mickiewicza. Krzewił kulturę polską, zakładał i prowadził teatry żywego słowa.

W latach 1925–1927 w celu doskonalenia warsztatu logopedycznego i kaznodziejstwa podjął studia na Uniwersytecie Warszawskim z zakresu psychologii mowy i homiletyki. Od 1927 roku był wykładowcą w Państwowym Seminarium Nauczycielskim w Mysłowicach, a w latach 1930–1938 również w Zakładach Kształcenia Nauczycieli w Pszczynie, Nowej Wsi (Wirek), w Tarnowskich Górach oraz w Państwowym Konserwatorium Muzycznym w Katowicach. Uczył metod zapobiegania schorzeniom narządu głosu u osób pracujących głosem i estetyki mowy. W 1927 roku założył w Katowicach Instytut Fonetyczny – Poradnię Logopedyczną. Leczył fonastenię, wypracował metody usuwania wad wymowy, a zwłaszcza jąkania. Wydział Zdrowia Urzędu Wojewódzkiego w Katowicach oraz Podyplomowe Studium Logopedii Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie zlecały mu również prowadzenie kursów dokształcających dla logopedów. Był członkiem Polskiego i Międzynarodowego Towarzystwa Logopedycznego. Wygłaszał referaty na międzynarodowych kongresach fonetyczno-logopedycznych w Bonn (1930), w Amsterdamie (1932) i licznych sympozjach logopedycznych w Polsce. W uznaniu zasług w 1975 roku przyznano mu „Śląską Nagrodę im. J. Ligonia”.

Mimo iż w 1967 roku przeszedł na emeryturę, logopedią i kaznodziejstwem zajmował się do śmierci. Zmarł 12 czerwca 1980 roku w Katowicach.

Ks. dr Stanisław Wilczewski, który z pasją podejmował się pracy z pacjentami, jest wzorem dla wielu terapeutów również dziś. A jego wiedza, umiejętności i doświadczenie stanowią dziedzictwo, o którym nie powinni zapominać współcześni logopedzi.

Ks. dr hab. Leszek Szewczyk (Uniwersytet Śląski w Katowicach) w swoim wystąpieniu: *Księdza Wilczewskiego troska o jakość słowa (kaznodziejskiego)* zwrócił uwagę na inny aspekt działalności ks. dr. Stanisława Wilczewskiego, który oprócz pracy

duszpasterskiej i terapeutycznej wykladał fonetykę pastoralną, najpierw w Śląskim Seminarium Duchownym w Krakowie, a później również w seminariach częstochowskim i krakowskim. Uczył przyszłych kapłanów higieny głosu, estetyki mowy, komunikatywnego, z wewnętrznym zaangażowaniem i przeżyciem głosu słowa Bożego oraz akcji kaznodziejskiej. Przygotowywał wykładowców fonetyki pastoralnej dla kilku seminariów duchownych diecezjalnych i zakonnych. Znany był również jako wybitny mówca i kaznodzieja. W 1929 roku jako jeden z pierwszych głosił kazania w Polskim Radio. Cykl jego kazań radiowych „Pius XI i wielcy jego imiennicy na Stolicy Piotrowej” został wydany drukiem (Katowice 1929). Jako założyciel Kółka Homiletycznego i jego długoletni prezes (1932–1939) przyczynił się do rozwoju kaznodziejstwa w diecezji katowickiej.

Wystąpienia pierwszej części obrad koncentrowały się wokół złożonych aspektów funkcjonowania osób jękających się, profilaktyki i terapii logopedycznej w przypadku nie płynności mowy. Doktor Mieczysław Chęciek (Specjalistyczne Centrum Terapii Jękania w Wodzisławiu Śląskim, Wyższa Szkoła Ekonomii, Turystyki i Nauk Społecznych w Kielcach) w referacie zatytułowanym *Terapia osób jękających się w ujęciu interdyscyplinarnym* zwrócił uwagę na wieloaspektowość zaburzeń płynności mówienia i złożoność procesu terapeutycznego. Kolejny raz podkreślił rolę najbliższego środowiska – osób wspierających terapię jękających się.

Natomiast mgr Katarzyna Robakowska-Ploch (Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Świętochłowicach) w wystąpieniu *Z historii Polskiego Związku Jękających się oraz Światowego Dnia Osób Jękających się (International Stuttering Awareness Day, ISAD)* zaprezentowała historię oraz zasady funkcjonowania samopomocowych grup osób jękających się – klubów „J”.

Analizę sposobów przedstawiania problemów jękania się w Internecie wraz z prezentacją adresów polsko- i anglojęzycznych stron internetowych, na których można znaleźć rzetelne informacje na temat nie płynności mowy, omówiła dr Katarzyna Węsierska (Uniwersytet Śląski w Katowicach) w referacie zatytułowanym *Jękanie w sieci*.

Tuż przed przerwą głos zabrała dr Olga Przybyła (Uniwersytet Śląski w Katowicach). Zaprezentowała projekt: *Network for Tuning Standards & Quality of Educ. progs. for SLT in Europe (NetQues)*. Omówiła postępy nad opracowaniem jednolitych standardów kształcenia logopedów w krajach Unii Europejskiej. Jednym z głównych celów projektu jest podnoszenie standardów i jakości programów kształcenia logopedów w Europie.

Druga część konferencji obejmowała referaty dotyczące praktycznych aspektów terapii jękania. Jako pierwszy wystąpił mgr Tomasz Brawański (Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Cieszynie, SCTJ w Wodzisławiu Śląskim) z referatem *Wykorzystanie zjawiska opóźnionego sprzężenia zwrotnego w procesie terapii osób jękających się*. W swoim wystąpieniu omówił zastosowanie korektora „Echo”, którego działanie zostało oparte na metodzie „Echo” profesora Bogdana Adamczyka. Istotą prezentowanej metody jest mówienie w sposób zsynchronizowany z wła-

snym echem, opóźnionym o 0,1–0,3 sek., w czasie którego jąkanie nie pojawia się, a tempo mowy staje się wolniejsze. Wykorzystanie echokorektora i echa zapamiętanego stanowi jeden z elementów Zmodyfikowanego Programu Psychofizjologicznej Terapii Jąkających się.

Następnie *Techniki wspierające płynne mówienie u osób z dysfluencją mowy* przedstawiła mgr Elżbieta Bijak (Szkoła Podstawowa nr 3 z Oddziałami Integracyjnymi w Mikołowie, SCTJ w Wodzisławiu Śląskim). W swoim referacie omówiła: milczenie; maskowanie; mówienie rytmiczne; mówienie chóralne; metodę cienia; technikę zwolnionego, przedłużonego mówienia (TPM); gest upłynniająco-rytmizujący; technikę delikatnego startu mowy (TDSM) oraz próby celowego jąkania się, czyli technikę negatywnej praktyki. Podkreśliła, iż najlepsze efekty w terapii osób jąkających się osiąga się, stosując techniki płynnego mówienia jako integralny element spójnego systemu oddziaływań terapeutycznych.

W kolejnym wystąpieniu mgr Elżbieta Skrzypiec-Kucharzewska (Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Siemianowicach Śląskich, SCTJ w Wodzisławiu Śląskim) przedstawiła *Trening oddechowo-emisyjno-dykcyjny osób z zaburzeniami płynności mówienia*. Logopeda emisjolog zapoznała słuchaczy z założeniami i warunkami prowadzenia terapii oddechowo-emisyjno-dykcyjnej, z wykorzystaniem muzykoterapii i śpiewoterapii, w której ćwiczenia oddechowe, ćwiczenia fonacyjne i artykulacyjne ukierunkowane są na poprawę płynności mowy oraz zwolnienie tempa mowy.

Referat *Logofobia – patologiczny lęk przed mówieniem u osób jąkających się* wygłosiła mgr Justyna Toronczak (Zespół Szkół Ogólnokształcących nr 13 w Zabrze, SCTJ w Wodzisławiu Śląskim). Obniżanie poziomu logofobii – społecznego lęku przed mówieniem (przed wypowiedzaniem się na forum grupy, udziałem w dyskusji, nawiązaniem rozmowy czy też publicznymi wystąpieniami) jest jednym z zasadniczych celów prowadzonej terapii osób z problemami płynności mówienia. J. Toronczak omówiła psychoterapeutyczną metodę radzenia sobie z logofobią – relaksację i wizualizację.

Mgr Dorota Kamińska (Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Ciechanowie, Mazowieckie Samorządowe Centrum Doskonalenia Nauczycieli – Wydział w Ciechanowie, SCTJ w Wodzisławiu Śląskim) przedstawiła prezentację: *Oswajanie lęków – psychodrama i socjoterapia w pracy z osobami jąkającymi się*. W swoim wystąpieniu zwróciła uwagę, iż osoby z niepłynnością mowy potrzebują społecznego wsparcia, a także wiary w sens i skuteczność terapii, gdyż niepłynność mówienia w znacznym stopniu wpływa na ich samoocenę i samoakceptację. Głównym zadaniem w tym zakresie jest udzielanie im wsparcia emocjonalnego, dostarczanie pozytywnych „wzmocnień”, a także pomoc w rozwiązywaniu problemów osobistych, umożliwienie lepszego poznania siebie, swoich „mocnych stron” oraz umiejętnego wykorzystywania ich w sytuacjach życiowych.

Jako ostatni przed warsztatami głos zabral Maciej Paszkowski (student Uniwersytetu Łódzkiego), który swoim wystąpieniem: *Moja droga do płynnego mówienia*

dał świadectwo, że warto walczyć o płynną mowę i swobodę w komunikowaniu się. Kiedyś jąkający się, dzisiaj wolontariusz wspierający terapię innych jąkających się w czasie turnusów terapeutycznych organizowanych przez Specjalistyczne Centrum Terapii Jąkania w Wodzisławiu Śląskim, podzielił się ze słuchaczami swoimi refleksjami na temat własnej terapii, towarzyszących jej emocji, potknięć, walce, wątpliwości, sukcesach małych i większych oraz pomaganiu innym. Przyznał: „Tak wiele jąkanie mi zabrało, tak wiele czasu straciłem, tak wiele marzeń zaprzepaściłem, tak wiele przemilczałem...”

Tradycyjnie konferencję zamykały warsztaty z udziałem osób jąkających się – uczestników konferencji, prowadzone przez terapeutów ze Specjalistycznego Centrum Terapii Jąkania w Wodzisławiu Śląskim. Pokazowa sesja terapeutyczna rozpoczęła się od wyjścia jąkających się osób na mównicę i powiedzenia kilku słów o sobie pozostałym uczestnikom konferencji. Następnie przeprowadzono zajęcia z wykorzystaniem wizualizacji, celem wprowadzenia wszystkich uczestników obrad w stan wyciszenia i odprężenia. Następnie uczestnicy konferencji wykonywali ćwiczenia oddechowe, fonacyjne i artykulacyjne, elementy plastyki ruchu oraz ćwiczenia dykcyjne z wykorzystaniem tekstów. W czasie warsztatowej sesji przeprowadzono także trening zwolnionego mówienia z wykorzystaniem metody „Echo” oraz ćwiczenia Techniki Delikatnego Startu Mowy i innych technik płynnego mówienia.

Podsumowania i uroczystego zamknięcia konferencji dokonali dr Olga Przybyła i dr Mieczysław Chęciek, dziękując uczestnikom za przybycie i aktywne uczestnictwo. Szczególnie miłe słowa skierowali do licznie przybyłych jąkających się. Wyrazili również nadzieję, że takie spotkania pomagają światu zrozumieć jąkanie.